

LIBRI III. IOAN. MESVAE
SECTIO TERTIA DE
ECLEGMATIS.

Loch.

ECLEGMATVM quaedam sunt iucunda, alia sumentibus ingrata. In utroque genere describam ordine celebriora, ut salubriora in particularium morborum curatione.

Eclegma, id est, linctus, thoracicum & pulmonicum est praesidium, ex medicamentis ferè dulcibus, & tergentibus, ac etiam glutinosus, interdum amaris & acris (quae valida sunt) parcius coctis, quam electario liquido vel solido conueniat. Haec autem humore multo in rem praesentem idoneo sunt diluenda: praesertim cum crassum & lentum pus, aut pituita similis ex thorace, aut pulmonibus educenda est. Qua enim consistentia fiunt, ut aspera arteriae affectibus quibusdam conuenire possunt, ita crassa, & lenta thoracis & pulmonis excrementa magis morentur, quam promoueant.

○ **E** clegma ad gutturis intemperiem calidam, & asperitatem, & inde natam tussim: recipit glycyrrhizae drach. quindécim: passiarum pinguium purgatarum vnc. duas: zizypha, myxana viginti quinque; coque igni lento in aquae lib. quatuor ad librarum trium consumptionem: adde casiae fistulae vnciam unam: colatum, & feminibus ac membranibus purgatum percoque cum penidiorum libra dimidia, saepae vncis quatuor, ad iustam crassitudinem: tunc misce farinae fabarum vncias duas: lambe, ut alia.

Huius loco eclegma papauerinum usurpetur, vel tragacanthi à Nicolao scriptum.

○ **A** liud nostrum idem promittens, recipit feminis papaueris drach. decem: glycyrrhizae drach. septem myxana viginti: feminum psyllij, & cydoniorum, ana drach. quinque: coque libris tribus aquae ad dimidij consumptionem, colatum percoque cum saepae, & penidiorum, ana vncis quatuor, ad iustam crassitudinem: deinde misce tragacanthi, gummi, ana drachmas quinque: papaueris albi, trium granorum, ana drachmas duas.

Tria

Tria semina, melonum, citrulli, cucumeris, ut in tryphera Persica 4. semi. hac tria, et semē cucurbitæ intellexit.

E Clegma papauerinum iuuat tussim, & gutturis asperitatem à catarrho calido tenui (quem sputum liquidum indicat) eum enim coquit, & crassat. Confert etiam febribus ardentibus, dolenti thoraci, pleuritidi. Recipit autem papaueris albi drach. viginti quinque, amygdalarum dulcium depelatarum, nucleorum pineorum, gummi Arabici, tragacanthi, succi glycyrrhizæ, ana drachmas decem: amyli, feminum portulacæ, lactucæ, cydoniorum ana drachmas quatuor: croci drachmam vnam: penidiorum alborum vncias quatuor: syrupi papaueris, præsertim albi, & nigri cum semine lactucæ, & violis facti, quantum sufficit.

In catarrho calido tenui (qualis est salus, & amarus, & acer) in pulmones procumbenti, & tussi inde sicca est efficax multum. Nam crassata ab eo materia expui potest, quæ prius ob tenuitatem tusses eludebat, nec spuebatur, prohibetq; nouam affluere: somnum item conciliat, tum refrigerando, tum in febribus calidos vapores in caput tolli prohibendo: frigidum enim humidum est ad primum gradum. sumitur lambendo ad drachmas quatuor, hora vna, aut circiter, à cæna, si somnus queritur: si verò materia tenuis in capite contenta est crassanda etiam hora vna post prandium, ad prædictos verò affectus, horis quibuslibet, ante cibum tamen rectius sumitur, dicta prius quantitate: nec admodum saepe, ne ventriculum offendat, præsertim frigidum humidum. Cum syrupo papaueris sit hodie, non cum isto à Mesua hic obiter descripto.

Diacodyon Galeni simplex catarrhum à cerebro in pulmones tenuem, & inde natam tussim, & insomniam iuuat. Sic paratur: capita decem papaueris magnitudine medio-cris, & humidorum ac siccorum media, in aquæ pluuiæ sexta-rio vno macera [ad biduum,] si autem sint ficciora, diutiùs: si humidiora, horas viginti quatuor. Post coque ad ipsorum dissolutionem, seu ad duarum aquæ partium consumptionem, *† vel fonta- plübeos non defluentis.*

Glycyrrhi-
zam vel
succū eius,
dū coquitur
miscet Gal.
Ad somnū
cū sapa est
melius, ad
sputum cū
melle Gal.
Duo cochlea-
ria magna
plus minus,
pro catar-
rhi natura
etate, aëre,
&c.

Gal. nā his
frigidis mi-
nus, calidis
plus datur,
& magno
catarrho
plus quam
paruo.
† Ramich
in trochiscis.

cola, & cum sapa dimidio prunis percoque, si catarrhus tenuis in asperam arteriam, pulmones, thoracem, impetum minatur & insomniam. Tunc enim mel quia sua acri substantia tenuat materias noxium est, cum hæ sint nimis tenues.

Cum vero materia largior in pulmone, vel thorace collecta, est tergendā, & tenuanda & habilis ad expuitionem reddenda, mel miscendum, quod prædicta præstat, & præterea dormire facit: si ambo scopi cōcurrant, mel, & sapa miscenda. Datur autem drachma vna, aut plus minus, si affectus postulat, ore retinetur, & quantum eius est salua solutum cum ea paulatim deglutitur. Si autē per id naturæ impetum vis sistere, & sanguinis reiectionem à visceribus thoracis, cuique huius libræ misceris, acaciæ rubræ, hypocisthidos, mirrhæ, croci, balaustris, ana drachmam vnam: framich drachmas quatuor, utere. Sunt qui diacodym simplex loco mellis coquunt, cum penidiis, alii cum saccharo. Vbi autem affectus magnopere calidus est, ac mordax, fit ex capitibus papaueris nigri ad quinquaginta, interdum ex albo simul & nigro, addendo tunc loco mellis penidia, aut saccharum.

*Eclegma hoc viribus & vtendi modo conuenit cum pa-
pauerino. Est autem scriptum à Galeno lib. 7. c. ph. p. inter
arteriacas antidotos, vbi varias eius cōpositiones etiam ab
eodē factas describit ad scopos varios: aliqui enim diaco-
dyum simplex cōponūt ex capitibus papaueris viridibus so-
lis aquæ pluuiæ inditis, & donec intabuerint, coctis: qui-
bus abiectis mel Atticum solum immiscent, percoquunt q̄
ad spissitudinem mediocrem, quæ lingi possit: quantum au-
tem aquæ, capitum, mellis, post dicitur. Alij addunt cro-
cum Cilicium, succum hypocisthid. & acaciam.*

Capitibus papaueris centum viginti, quidam aquæ sextarios viginti infundunt, vt quisque sextarius capita sex habeat. Alij vt Crito, capitibus octingentis, sextarios octoginta, vt quisque sextarius capita decem habeat. Alij sextario capita octo tradunt. Alij sextarijs tribus capita nescio quomodo incoquunt octingenta. Alij vt Heras, his tribus sextarijs capita centum viginti. Galeno autem aqua hæc

parcior tam multis capitibus indicatur. Capita præterea papaveris viridia *Andromachus* & *Heras* iniiciunt: capita verò papaverum sylvestrium octingenta aquæ sextarijs octoginta *Crito* coquit ad tertias, exprimit, addit mellis libras decem. Quod si varium magis placet, croci, myrrhæ, hypocisthidos, acaciæ, ana drachmas duodecim, thuris drachmas sex adde cum *Critone*, quorum nullum addebat *Galenus*. *Heras* coniecta capita in vas fictile aqua pluvia triduo macerat cum croci drachm. vna nodulo ligata, coquit ad tertias, tollit ab igni, exprimit, percolat, addit mellis sextarium vnum, coquit in duplici vase ad spissitudinē: tunc addit acaciæ rufæ succi hypocisthidos ana drachmam vnā. Addunt alij myrrhæ in passo solutæ drachmam vnā: *Galeno* placet aqua simplicissima, sicq; parat, nullo alio addito. *Soranus* capitibus centum quinquaginta addit aquæ sextarios viginti, sine maceratione coquit ad dimidias, exprimit, reliquias abijcit, addit mellis sextarium vnum, & croci, myrrhæ, hypocisthidos, acaciæ, ana drachmam vnā, obolos tres: quæ linteolo ligata suspendit in lebetæ cum melle

20 coquenda. *Damocrates* papaveris syluatici, & quod non feritur, capita viridia (quæ *Kodux* vocat) semen rubens, nondum nigrum habentia, iustæ magnitudinis, centum viginti in ollam nouam oris lati indita aquæ pluiiæ sextarijs tribus vigintiquatuor horas macerat, igne leni coquit, multum exprimit, addit mellis Attici libras tres, rursus coquit igne lenioris ad mellis Attici non iquidi spissitudinem, refrigeratum vase vitreo reponitur. Datur mystri mensura sub noctem, aut die ore continetur, donec liquefcat tunc sensim deuoretur. *Galenus* autem, vt sequitur, composito à se frequenter probato vtendum censet. Capita papaverum mediocria decem (nam si grandiora essent, pauciora iniici oporteret: si minorâ, plura) in aquæ pluiiæ vel simplicis

sextarium vnum, vt Crito: aut capita quindecim in aqua
 sextarios duos, vt Soranus: aut modo inter vtrunq; medio,
 cap. octo vel nouem in sextarium vnum cōijce, macera, si
 humidiora & molliora sunt, horas vigintiquatuor: si du-
 riora & sicciora, diutiùs vno die, etiam ad triduum: quod
 tempus Hera est perpetuum. Multum autem sicca, quia suc-
 ci modicum habent, reijce, ac etiam multum humida, præ-
 cipue ex locis humidis & palustribus: quoniam licet mul-
 tum habent succum, quia tamen crudus est, atque aquo-
 sus, inualidus indicatur. Finis autem coctionis sit, non ter-
 tiam aut quartam, aut talem aliquam partem relinqui,
 sed cum primum omnino intabuerint, vt eorum succum
 exprimere possis: superfluum enim est amplius coquere.
 Miscebis verò mellis Attici mensuram dimidiam, &
 coques igni fumi experti ad mellis Attici consistentiam.
 Aquam pluuiam quidam deligunt, quia in putridam qua-
 litatem non mutatur: tibi abunde sit fontana, si pluui-
 lis deest, eaque pura, & omnis permistionis experts. Fu-
 gienda verò quæ per canales plumbeos defertur, faeces enim
 aliqua plumbi, & vitia in ea resident, vnde & qui se-
 dimentum ipsius biberint, dysenterici fiunt. Datur dor-
 mituris in catarrho acri & tenui ex capite in asperam ar-
 teriam, tusses excitante somnum prohibentes. Ad quem
 conciliandum non modo diacodyon, sed etiam medicamen-
 ta quæ opio constant, saepe coacti damus. Sed tunc diaco-
 dyon cum sapa, id est, vino cocto mellis loco, aut cum vino
 dulci, aut potius Thereo Cretico ve coquendum, & aqua,
 donec ad dimidias peruenerit. Miscebis etiam glycyrrhi-
 zam, aut si desideratur, eius succum ex Creta delatum. Mel
 autem fugiendum est, quia cum sit natura tenuatis, fluxio-
 nes ipsas admodum tenues intendit. Si verò multus hu-
 mor in pulmonem fluxerit, vt is promptè sputo excerna-
 tur

tur, diacodyon cum melle vtilius est. si autem & somnus conciliandus, & sputum aequè prouocandū est, ambo aequaliter miscenda. si alterum prepolleat, & maiore auxilio ob id egeat, plus eius quod requirit, miscendum. Mensura vero mediocris est duorum cochlearium iustæ magnitudinis, augendo aut minuendo pro corporis sumpturi magnitudine, atate, parte anni, regione: calidioribus, augendo: pro frigidioribus, minuendo. Hac paulo fusius ex Gale. lib. 7. cōp. ph. p. tradidi, vt lector intelligat tum variam rationē componendi diacodyon medicis veteribus fuisse, tum quā fideliter & compendiosè ex Galeni sententia hanc compositionem, variam eius condituram, vires, quātitatem, vtendi tempus, Mesues sit mutuatus.

Diamoron phlegmonas oris partium, vt columellæ, faucium, & eas à quibus impendet suffocationis periculum, sanat. Fit autem hoc modo: succi mororum domesticorum, & batinorum ana libra vna, & dimidia, cum sapa & mellis ana libra vna, igni lento coquuntur ad mellis spissitudinem, reponuntur. Simplex hoc fit à quibusdam: ab alijs, præsertim necessitate magna coactis, adduntur aluminis, myrrhæ, croci, omphacij, ana portiones æquales.

Diamoron Nicolai vsu est frequentius, hoc rarius, in gargarizatu cum aqua hordei, vel plantaginis, vel rosarū, vel alia ad oris phlegmonas. De Diamoro Galeni abunde egimus libro quarto nostræ meth. Phlegmonæ vero suffocatoriæ sunt, cynanchæ præsertim, & quæ fauces occupat. Galenus quintam partem mellis miscet mediocri, vt sint succi lib. quinque: mellis lib. vna: croci & myrrhæ ana drach. vna & dimidia: omphacij drachma vna. Myrrhæ, crocus coquunt, præterea crocus repellit, vt rhus, alumen, omphaciu, balaustium, malicoriū, flos rosarū, galla, & alia adstringentia, quæ interdum miscet Galenus initio, vt in fine, ad cocta dissoluendum, sapa, nitrum, sulphur.

† Mora rubi in simpl. nostris.

Succus per se incipienti phlegmonæ est melior, quia tunc repellendum: alijs eius temporibus cum melle melior, vt etiā digerat.

Dιανάκουρον, id est, ex nucibus, à Græcis dictū, medicamentum est efficax ad catharrum acrem & tenuem à capite in asperā arteriam, pulmones, thoracem, à quo phlegmone, suffocatio, mors, impendent. Libræ quatuor succi ex corticibus nucum viridium, diebus canicularibus extracti, semel feruefiunt: tunc mellis libræ duabus additis, coquuntur ad mellis crassitiem: idque medicamentum pueris, mulieribus, & natura humidis salubre est. Quod si phlegmones initioni, adstringentium aliquid miscendum est, ut rosa, balauustum: si in statu, crocus, & myrrha: si in declinatione, nitrum, & sal hammoniacus, & similia. 10

Hoc diacaryon Galeni inuentum, vires habet easdem cum diamoro ad omnes oris phlegmonas, & cynanchas sed efficaciores, ut ex Galeno docui lib. quarto nostræ meth. in antidotis stomaticis.

† **E**clegma de scilla, materiam crassam, lentam, coctu difficilem in partibus respiratoriis, expelli facilem strenue reddit, & natā inde spirandi difficultatem, & thoracis dolorem leuat: recipit succi scillæ, mellis despumati partes conuenientes, coquendas ad eclegmatis consistentiam. Vtere lambendo. 20

*In fine lib.
7. c. ph. p.*

Huic simile est eclegma Antonij Musæ ex Asclepiade, ad crassa, & lenta ex pulmonibus vacuāda, pleuriticis, empyis, asthmaticis, senibus salubre. Scillæ cruda succum expressum cum mellis Attici eadem mensura prunis incoque. Da mystri mensura ante, & post cibum. Sed Mesues melli despumato miscet. Id eclegma calidum siccum ad secundum gradum, incidens, tenuans, tergens potenter, asthmaticis, senibus, & ceteris pituitæ crassæ, lentæ, vel etiam puris copiam in pulmone, vel thoracis spatio habentibus. Calidis autem natura, vel ex febre nocet. Datur ad drachmas duas ieiunis. 30

† **E**clegma ad asthma, & tussim antiquam (humorem enim crassum tenuat) recipit scillæ assatæ drachmas quatuor: radicis ireos drachmas duas: hyssopi, prasij ana drachmam vnam: myrrhæ, croci, ana drachmam dimidiam: melle excipe. *Validissimum est, sed etiam ingratisimum, quia amar-*

ris & acribus propè omnibus constat, ob quæ multū etiam calet. Multò adhuc fieret valetius, si radicem ari, aut draconij reciperet, & mellis loco terebinthinam. Validum itē & ingratum, ex radice bryoniæ, quod quædam Mesuæ exemplaria hoc loco etiam habent.

EClegma ex radice bryoniæ idem pollet, eodemq; modo paratur.

¹⁰ Eius compositio est in simplicibus capi. de Bryonia antè descripta, & quanuis in vsu non sit, digna tamen recipi, præsertim quibus Gallia partibus scilla desideratur. Nos etiam sæpe ex ari radice, & etiam dracunculi simile eclegma paramus, valentissimum ad hos affectus, vt etiam in simplicibus docet Galenus.

EClegma sanum & expertum inuenimus ad tussim, raucedinem à frigore, vel pituita crassa thorace, aut pulmone * comprehensa: recipit cinnamomi, hyssopi ficci, glycyrrhizæ, ana drach. dimidiam, zizypha, myxa, ana triginta: vuarū passarum à semine purgatarum, ficuum passarū siccarū, dactylorum pinguium, ana vnc. duas: fœnigræci drach. quinq;: adianti ²⁰ albi manip. vnum: seminum anisi, fœniculi, lini, ireos, calaminthes, ana drach. quatuor: coque omnia in aqua ad librarū † Lib. quatuor. duarum consumptionem, colatū coq; cum penidiorum libris duabus ad mellis crassitudinem, tunc adde nucleorum pineorum depellatorum drach. quinq;: amygdalarum mundatarū, glycyrrhizæ, tragacanthi, gummi Arabici, amyli, ana drach. tres: ireos drachm. duas. Misce omnia probè, donec album fiat medicamentum. Datur à drach. quinque ad drach. decem, & lambendo sumitur.

³⁰ Hoc eclegma idē potest quod ex scilla, & pino: sed potentius incidit, tenuat, terget: est etiam gratius, minusq; calidum & siccum est, vt in fine primi gradus. Has autem vires habet à substantiæ tenuitate adianti, ficuum: & etiam calidorū, cinnamomi, hyssopi, ireos, sed à frigidis, vel temperatis fractorum. Ad drach. quatuor dedisse sufficit, si febris abest, & cæli caliditas, nec sumpturus calido sit tem-

pera

peramento.

* **E** Clegma ex pulmone vulpis, ad phthisin, recipit pulmonis vulpis siccati, succi glycyrrhizæ, adianti albi, seminis fœniculi, ana drach. tres, confice cū saccharo in aqua sufficienti cocto. Cum succo autē myrtino confectum valētius roborat.

† Bipinnella soluto, &.

Id ex Mesuae practicae cap. de phthisi huc transtuli. Nicolaus Florentinus lib. 3. cap. de catharro, & coryza idem ad verbum mutuatur: hodie autem fit cum melle, licet Mesues, & Auic. cum saccharo parari imperent. Eius loco datur puluis pulmonis cum saccharo rosato.

Eclegma de allys Mesuae in praxi cap. de tussi humida, recipit alliorum purgatorū libram dimidiam: coq. exquisitè in aqua cui cicer & hyssopus sicca antè sint incocta. Hac allia tere, cerne: hanc medullam percoque igni lento ad eclegmatis consistentiā, cum mellis & butyri ana vnc. sex.

○ **E** Clegma phthificis saluberrimum, sed etiam heciticis & aliter consumptis, pure & sanie pulmones purgat, & tussim lenit: recipit autem seminis papaueris albi, seminis lini torrefacti, spodij, croci, amygdalarum dulcium, ana drach. tres: amyli, tragacanthi, gummi, seminis cydoniorum, seminis citrulli, ana drach. sex: seminis nasturtij torrefacti, amygdalarū amararum, fabarū, ana drach. vnam & dimidiā: penidiorum drach. sexaginta. Hæ aqua fontana dissolutæ coquantur, deinde cætera misceantur. Dantur drach. duæ cum hydromelite.

Vellem nasturtium, & amygdalas amaras tolli, si hecetica adest, & hydromeli valde aquosum propinari.

○ **E** Clegma de amygdalis ad intemperiem multum siccam pulmonis & thoracis, & tussim inde siccam, recipit amygdalarum dulcium & amararum, seminis lini torrefacti, nucleorum pineorum, anisi, tragacanthi, gummi Arabici ficci, & radices glycyrrhizæ, ana drach. vnam & dimidiam: sacchari, penidiorum, ana drach. tres: excipe mellis & succi fœniculi simul coctorum quantitate sufficienti.

† **E** Clegma ex pineis nucleis, tussim antiquam, sputum glutinosum, asthma, & spiradi ex partium spiritalium angustia difficultatē iuuat: recipit verò nucleorū pineorum drach.

tri

triginta: amygdalarum dulcium, auellandarum affatarum, tragacanthi, gummi Arabici, glycyrrhizæ, & succi ipsius amyli, adianti albi, radi. ireos, ana drach. quatuor, carnis dactylorum fuluorum drach. trigintaquinque : amygdalarum amararum drach. tres: sapa, vuarum passarum, sacchari albi, butyri recentis, ana drachmas quatuor. mellis q. s. fume velut lambendo ꝑnc. vnam.

Eius eclegmatis semuncia ore contenta, paulatim deglutita, portione sui liquidiore in pulmones deerrat, pituitamq; multam, crassam, lentam incidit: tenuat, terget: ob id habilem expui reddit, ac etiam pus. Quapropter pulmonis & thoracis affectus ab illorum quantitate, vel qualitate natos curat, vt empyema, asthma, spirandi difficultatem ob plenas pure vel pituita asperas arterias, & pulmonis carnes: peripneumoniam quoque & pleuritidem iuuat declinante iam febre: calfacit enim ad primum gradum, & siccatur. Præstantius autem multò fiet (vt dixi) si apozemate thoracico diluatur, vel ptissana vulgari, aut decocto ordeis, vel brassicæ, vel simili, vel hydromelite, vel oxymelite, nisi vlcus aut tussis adsit. Mel tabarçet album potius, quam cum Manard. succus ipse, ex quo per cocturâ fit saccharum: quod si album est, tabarçet quoque vocant. Serapio conficit cum melle. Farina etiam seminis lini torrefacti vel non tosti, cum melle, optimum est eclegma tussi puerorum.

Hæc eclegmata quæ etiam inuicem misceri possunt, pro scopis medici varijs, hodie magna parte interciderunt, & ex hypoglottide alba, saccharo Cando, electario diatragacanthi, & syrupus pulmonicis, & thoracicis è re nata sunt à medicis, fortè, quòd antiquata hæc vires suas & saporis gratiam amittunt, vel quòd compositis non fidunt. Eclegma de alijs, brassica, radice ari, dracunculi, ireos, & alijs multis fieri possunt, quorum quadam in Nicolai antidotis postea describemus.